

УДК 340.15:27](410)"1583/1783"
DOI: 10.31733/2078-3566-2019-3-61-66

Малишко В. М. ©

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

РЕЛІГІЙНА СКЛАДОВА ЕВОЛЮЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ІНСТИТУТУ ПРИВАТИРСТВА В ПЕРШІЙ БРИТАНСЬКІЙ ІМПЕРІЇ (1583–1783)

Всесвітньо-історичні процеси, які з часів виникнення капіталістичної системи відмічені боротьбою великих держав за геополітичне панування, значною мірою залежать від впливу різних факторів на право і масову суспільну свідомість людства. Серед них помітне місце займає релігійний фактор, який проявив себе особливо потужно у XVII–XVIII століттях, під час першої геополітичної революції, коли в умовах переходу розвинених держав від феодалізму до капіталізму релігійні мотивації носіїв капіталістичних відносин визначали особливості їхньої економічної поведінки, врегульованої нормами права. Ця специфіка історії держави і права країн-лідерів світового співтовариства, Англії та США, проаналізовано у даній статті через осягнення такої проблеми, як вплив християнських цінностей на еволюцію організаційно-правового інституту приватирства (каперства) в першій Британській імперії (1583–1783).

Звернуто увагу на Реформацію, яка спричинила розрив великої кількості християн із вселенською католицькою церквою і перехід до протестантизму. Автором досліджено погляди на Реформацію, відображені в творчості німецького соціолога і економіста М. Вебера.

Ключові слова: перша геополітична революція, протестантизм, Британська імперія, Церква Англії, Високий суд Адміралтейства Англії, приватирський промисел.

Постановка проблеми. Наш час позначений боротьбою між глобалістами і антиглобалістами, яка набула всесвітнього характеру. Її вплив на долю людства поки не є очевидним, однак ми можемо зробити певні прогнози стосовно кінцевих результатів цього явища, звернувшись до подій, що відбувалися в першій Британській імперії (1583–1783). Тогочасні економічні, соціальні та культурні процеси в найбільш розвинених країнах Європи визначили перехід від феодальної системи до раннього капіталізму, який, з ідеологічної точки зору, був «забавлений» кольорами християнської релігії, що формувала масову суспільну свідомість європейських народів. Усе починалося з Реформації, що визначила розрив великої кількості християн із вселенською католицькою церквою і перехід до протестантизму, суть якого, на погляд багатьох істориків держави і права країн Європи і США, краще за все була відображена у творі німецького соціолога і економіста М. Вебера «Протестантська етика і дух капіталізму» (1905) [1].

Вебер, який і нині залишається володарем дум багатьох зарубіжних істориків держави і права, звертав увагу на союз протестантизму і буржуазії, причина якого крилася, на його переконання, в особливому світогляді. Цей світогляд сприяв здебільшого «економічному раціоналізму» протестантів, тоді як католики були, скоріше, «відчужені від світу» і майже байдужі до земних благ. Однак у протестантів аскетизм химерним чином поєднувався з багатством, що знайшло своє вираження в лютерівському понятті «покликання» (Beruf). Як слушно вказує український дослідник О. Погорілий, «праця М. Вебера спрямована не на обґрунтування того чи іншого варіанта філософії історії, а на розв'язання чисто емпіричної проблеми – пояснення механізмів впливу релігійних мотивацій особистості на її економічну поведінку» [2].

Очевидно, що етика протестантизму суттєво впливала на перетворення в економіці, суспільстві та культурі європейців, зокрема в такій сфері буржуазних відносин, як піратство і приватирство (британський варіант терміна «каперство»). Завдяки цьому побудова мануфактурного капіталізму в Європі була прискорена морським розб'єм, який виступав найбільш вигідним промислом серед інших видів підприємницької діяльності. Більше того, піратство і приватирство являли собою нерозчленовану єдність, в

© Малишко В.М., 2019
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-4885-668X>
fbm1group@gmail.com

основі якої перебували християнські цінності, своєрідно трактовані морськими розбійниками [3, р. 37]. Їхній світогляд був складовою світогляду англійського народу, який ґрунтувався на креаціонізмі, провіденціалізмі (разом з уявленнями про фортуна) і вірі в благовоління Бога. У тісному зв'язку з релігійними конфліктами мало розвиватися почуття патріотизму, що ґрунтувалося на усвідомленні винятковості англійського народу. Ось такими були відправні точки процесу еволюції організаційно-правового інституту приватирства в першій Британській імперії під впливом релігійних переконань його учасників, аналіз якого є **метою** даної статті.

Виходячи з поставленої мети дослідження, маємо сформулювати такі наукові завдання: 1) виявити стан наукового осягнення вказаної проблеми у зарубіжній і вітчизняній науці; 2) встановити коло історико-правових джерел, на які має спиратися дослідження; 3) дослідити конкретний вплив релігійних цінностей на розвиток приватирства у Британській імперії.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Варто зазначити, що в історико-правовій літературі англосаксонських країн та нашої держави встановлення геополітичної могутності Англії аналізується з урахуванням впливу широкого кола різноманітних факторів, серед яких і релігійний фактор, що був закріпленний у праві Альбіону і США за часів мануфактурного капіталізму. На жаль, дослідження його впливу на розвиток комерційного морського розбою не є численними. Нині можна вказати лише на три спеціальні роботи з цієї проблеми, які належать американкам С. Валлар («Коттон Мезер – піратський духівник») [4] та Е. Коллінз («Очі, спрямовані на Бога і золото: важливість релігії для жадібних до золота очей карибських піратів») [5] і росіянки К. Глаголевіч («Повсякденне життя піратів і корсарів Атлантики: від Френсіса Дрейка до Генрі Моргана») [6].

Побічно торкалися проблеми впливу релігійного фактора на масову свідомість піратів американські та англійські учені Б. Бург, Д. Бурстін, В. Лансдорд, П. Лісон, М. Редікер, М. Терлі, Дж. Фінлі та ін. Певну увагу приділили релігійному впливу на розвиток піратства і приватирства також і вітчизняні дослідники А. Пастушенко і В. Губарев, які, однак є «чистими істориками», і тому їхні підходи до суті правового інституту приватирства і впливу на нього християнства потребують подальшої розробки з позицій правознавців.

Розуміння суті релігійного фактора в житті морських розбійників стає плідним тоді, коли дослідник цієї проблеми впевнений, що боротьба Британської імперії за гегемонію у світовому океані відрізнялася нерозчленованою єдністю піратства і приватирства, що спиралося і на єдині для них християнські цінності. Докази цього містяться в мемуарах самих морських розбійників, підданих королів з династій Стюартів і Ганноверів. Ці мемуари увійшли до чотиритомної публікації «Британське піратство «Золотого віку»: історія та інтерпретація (1660–1730)», упорядкованої англійським джерелознавцем Дж. Бером (2007) [7]. Саме Бер оприлюднив найбільш цікаві доповіді священників П. Лоррена і К. Мезера, які, перебуваючи на службі Британській імперії, супроводжували велику кількість морських розбійників на шибеницю.

Заслужують на всебічну увагу публікації щоденників і спогадів суддів у справах порушників призового права Британської імперії, засуджених до страти, а саме: голови віце-адміралтейського суду британської колонії Масачусетс С. Сьюолла.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що більшість організаторів і учасників геополітичної боротьби за панування у світі часів становлення і розвитку мануфактурного капіталізму за релігійними переконаннями були протестантами. Протестантизм, вийшовши з-під впливу папського Риму, сформував кілька відмінних один від одного християнських напрямків. Ними стали лютеранство, цвингліанство, кальвінізм, анабаптизм та англіканство, що запанувало в Альбіоні завдяки успіху Реформації, яку максимально повно і жорстко провели монархи з династії Тюдорів. Після того Церква Англії стала вважатися одночасно кафолічною і реформованою: кафолічною, оскільки вона оголосила себе частиною всесвітньої Церкви Христа, що є безперервним продовженням ранньої апостольської і середньовічної церкви; реформованою, адже вона сформувалася під впливом деяких доктринальних та інституційних засад Протестантської Реформації XVI ст., закріплених у 39 статтях Англіканського Віросповідання, офіційно прийнятих в якості частини релігійного примирення при королеві Єлизаветі I.

Тюдори швидко і без особливих вагань здійснили секуляризацію церковної власності, проте в невеличкому острівному королівстві ресурси первісного нагромадження

були вкрай обмежені, і «нове шляхетство» та буржуазія мали шукати їх через розвиток колоніальної експансії. Це було природно, оскільки Реформація в морських державах Європи визначала революційний прорив підприємців буржуазного типу в інші цивілізації. Успішні результати Великих географічних відкриттів, в яких брали участь британські пірати і приватирі, є першою в історії людства геополітичною революцією. Віднині головним мірилом багатства стало захоплене в колоніальних країнах золото, яке посилювало економічну міць буржуазії. Саме жага золота спрямовувала мореплавців доби раннього капіталізму на морський розбій, причому вони перебували під тиском релігійних забобонів, особливо у так званий Золотий вік піратства. Тоді була наочною тісна взаємодія державних інститутів морських країн Європи і християнських церков. Цей «Золотий вік» вирізнявся особливою активністю приватирів, що у пошуках скарбів легко ставали піратами. Він охоплює період з 1650 по 1730 рік і включає в себе три окремих проміжки: 1) період буканьєрства (1650–1680), який відзначився нападами англійських та французьких поселенців, що осіли на островах Ямайка і Гортуга, на іспанські порти в Карибському морі і східній частині Тихого океану; 2) «піратське коло» 1690-х років, учасники якого здійснювали далекі подорожі з регіону Бермудських островів, Південної і Північної Америки в Червоне море та Індійський океан з метою захоплення мусульманських торгових суден і кораблів британської, голландської та французької Ост-Індських компаній; 3) період після війни за іспанську спадщину (1716–1726 рр.), коли британські військові моряки і приватирі залишилися «безробітними» і були змушені зайнятися піратством у Карибському морі та Індійському океані [8].

Факторами, що зумовили наступ «Золотого віку піратства», вважаються збільшення кількості цінних вантажів, що прямували до Європи великим океанським простором; зменшення чисельності європейських флотилій в певних регіонах; досвід, отриманий моряками в європейських військових флотах; неефективність системи управління в європейських колоніях. Тоді у середині маргінального середовища морських розбійників виробилися специфічні механізми управління, на які впливали релігійні переконання піратів, що переважно були християнами, але належали до різних церков. Цей феномен описано у монографії «Невидимий гак: Прихована економіка піратів» [9] і кількох статтях («Право та економіка піратської організації», «Обчислення розбійницьких угод: міф про міфологію суспільної угоди», «Раціональність, пірати і закон: ретроспектива» американського дослідника П. Т. Лисона, який працює в «Меркатус-центрі» Університету Джорджа Мейсона [10; 11; 12].

Лисон вивчав економічні умови і стимули, які впливали на поведінку піратів, у результаті чого вони, на його переконання, стали «піонерами демократії». Поряд з цим на «демократію» піратського зразка впливали релігійні переконання моряків, що, перебуваючи у складі одного приватирського екіпажу, що за певних умов легко ставав піратським, повинні були по можливості не торкатися питання стосовно того, який напрямок християнства є «найближчим» до творця нашого світу. Особливо категорично Лисон стверджував це у статті «На захист піратів стародавніх часів» (2009), де міститься такий висновок: «Пірати початку XVIII ст., такі, як Чорна Борода, Барт Робертс і «Ситцевий» Джек Рекхем, були не тільки грабіжниками. Вони були також першими експериментаторами над такими ідеями та поняттями сучасного світу, як свобода, демократія і рівність» [13, р. 37].

Залишимо на совісті Лисона його погляд на піратську демократію і звернемо увагу на те, що інші англо-американські дослідники «Золотого віку піратства» звертали особливу увагу на біблійні гріхи морських розбійників. Так, відомий американський піратознавець Б. Бург уславився дослідженням «Содомія та піратські традиції: англійські морські пірати в Карибському басейні у сімнадцятому столітті» [14]. Про вплив цього сюжету на масову суспільну свідомість пересічних громадян США, яким не вистачає адреналіну в сірій буденності розміреного життя звичайних споживачів, свідчить те, що працю Бурга розрекламував своїм співгромадянам голлівудський кіноактор Дж. Дешп. Цей «екранний пірат» позначив своє бачення праці Бурга як «великої та цікавої книги».

Подібно до Бурга, намагався вплинути на американську масову свідомість і Г. Терлі, автор дослідження «Ром, содомія і батіг: піратство, сексуальність і чоловіча ідентичність» [15]. Він певен у тому, що феномен піратства заслуговує на всебічне вивчення, адже морській розбій є складовою багатогранної історії держави і права країн Заходу. На переконання Терлі, піратські угруповання постійно вступали у конфлікт з морськими державами доби раннього капіталізму, уряди яких вимагали певної підлеглості розбійників за допомогою християнських церков, кожна з яких в тому або в іншому

ступені служила державі свого перебування.

Союз держави і церкви був потрібен для того, щоб морські розбійники теж брали участь у геополітичних змаганнях великих морських країн Європи за панування у колоніальному світі. На цьому тлі особливо чітко проявляється те, що державці Великобританії краще за своїх суперників з інших держав утримували піратів і приватирів під своїм контролем за допомогою церкви. Така традиція була закладена королем Генріхом VIII Тюдором, який у першій третині XVI ст. вивів британську церкву з підпорядкування Риму, призначивши її головою самого себе. Нова церква, яка отримала назву англіканської, все ж зберегла багато чого від католицизму, а саме: церковну ієрархію (архієпископи, єпископи, священники), пишні обряди, багато прикрашені церкви, кіоти та статуї святих, органна музика, красивий одяг священнослужителів. Проте потроху в Англії слідом за Європою з'явилися свої протестанти, які іменувалися пуританами (від латинського «*purus*» – «чистий»). Однак благородні прагнення англійських прибічників «чистої віри», позбавленої земних пристрастей, дуже швидко виявилися доведеними до повного абсурду. Пуритани всерйоз вирішили перетворити всю країну на подобу монастиря, в якому яскрава стрічка в зачісці дівчини, кухоль доброго пива в неділю, танці і пісні – смертний гріх. Особливо дісталось від пуритан театру, який вони іменували «чортовою капелю», а драматургів, акторів і глядачів – «грішниками, язичниками, легковажними і безбожними людьми».

Новоявлені проповідники від слів перейшли до справи – паплюжили «грішницю», бешкетували у пивних закладах, вимагаючи від завсідників покінчити з питтям «гріховних рідин». Проте спадкоємицю Генріха VIII, королеву Єлизавету I Тюдор, найбільше злило те, що пуритани влаштовували скандали на виставах її улюблених шекспірівських п'єс [16, с. 7]. Крім того, королева вважала, що пуритани здійснювали замах на її виняткові прерогативи в частині збору податків з підприємців, оскільки вони оголошували, що англійській буржуазії потрібна дешева церква, адже витрати на державну церкву з'їдали основний прибуток приватних власників. Так, глашатаї благородних ідей перетворювалися на зграю екстремістів, і королівські силовики, яких підтримувала тоді британська громадськість, що не відмовлялася від пива, видовищ, розваг, танців і свят, почали переслідування пуритан.

Єлизавета I, зробивши свій вибір на користь Реформації, вимагала від силовиків, щоб вони придушували усіх без винятку прихильників поглиблення реформаційного руху в дусі вчення Ж. Кальвіна. Ця її державна політика набула особливо жорстоких форм, які вилилися в низку переслідувань, арештів і страт. Тому більшість англійських радикалів чкурнули на континент, до Голландії, звідки через сорок років пуритани відправилися на територію сучасних США, щоб створити там свої колонії Массачусетс, Коннектикут, Род-Айленд і Новий Плімут [17, с. 106–111]. Ті їхні однодумці, що залишилися на британських островах, покійно прохали, щоб королева знизила «градус» протистояння з опозицією. Ось чому практична Єлизавета I запропонувала їм конкретні справи, які мали збагатити цих сумовитих ханжів. І серед цих справ вона назвала торгівлю рабами, контрабандний довіз британських товарів до колоній Іспанії і Португалії, піратство та його міжнародно визнаний комерційний варіант – приватирство [18].

Основою релігійних уявлень британських піратів і приватирів було темне марновірство, змішане з магією, яке тільки підігрівало їх жорстокість і розбещеність, надаючи їм часом просто диких рис. Однак у цьому пірати не особливо відрізнялися від решти населення середньовічної Європи, де також державна церква відступила від євангельських істин, а в народі панували забобони. Зрозуміло, що жах смерті змушував морських розбійників про всяк випадок хоча б перед смертю згадувати про церковні догмати. З цього приводу англійський мореплавець Т. Меттьюз, який у квітні 1722 р. відвідав на острові Сент-Мері відомого морського розбійника Інгланда (справжнє ім'я Едвард Сігер; побував за своє життя і військовим моряком, приватиром і піратом), писав у судовому журналі, що цей горлоріз «вельми страждав і помер, нарешті, через місяць. Його смерть наступила через докори сумління з приводу злочинного життя, що тривало так довго, і спогади про злі діяння і численні крадіжки, які він зробив, і це не типово для людей, зачерствілих у пороці настільки, що, принаймні, зовні вони взагалі не виглядають здатними покаятися. За кілька днів до своєї смерті він розкаювався в тому, що вів таке погане життя, висловивши надію, що Бог простить йому його гріхи, і побажав, щоб його товариші відмовилися від піратства» [19].

Зазначимо, що наприкінці XVII – початку XVIII ст. пірати стали настільки численними, що було майже неможливо транспортувати захоплених британськими військовими моряками в Атлантиці та Індійському океані морських розбійників у Лондон для розгляду їхніх справ у морському або у кримінальному суді Олд-Бейлі. Тому виникла

«конвеєрна система» засудження злочинців. Її започаткували урядовці Британської Америки, які сповіщали Високий Адміралтейський суд, що перебував у столиці імперії, про таке: «П'ятдесят дві людини були повішені у квітні 1722 року в пакетному режимі з інтервалами протягом місяця квітня. Потім їхні тіла загорнули в ланцюги і виставили на загальний огляд, поки останки злочинців не згнили» [20, р. 232].

Висновки. Упродовж двох століть у першій Британській імперії відбувалася еволюція правового та організаційного інституту приватирства, ідеологія якого потребувала опори на символи християнської віри. Це було закріплено в імперському праві, передусім – карному. Проте з часом, коли внаслідок промислового перевороту на зміну ранньому мануфактурному капіталізму у Великобританії, а потім і в США, прийшов більш розвинений промисловий капіталізм, потреба у всебічному використанні релігійних догматів для підкріплення караючої сили кримінального закону відпала. Особливо помітно це на прикладі змісту Конституції США. Там відображено існування правового інституту приватирства, однак відсутні посилання на те, що право цієї держави спирається на релігійні догмати, хоча майже дев'яносто років після прийняття американського Основного закону буржуазія цієї країни використовувала приватирський промисел у власних інтересах. Тим не менше, за традицією, породженою багатовіковим досвідом сполучення інтересів держави і церкви, в Англії і США священники опікуються проблемами осуджених злочинців, хоча і за умови, що вони самі висловлять такі бажання.

Бібліографічні посилання

1. Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма. URL: <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000297/index>.
2. Погорілий О. Макс Вебер і його класична праця. URL: <http://litopys.org.ua/weber/wbr01.htm>.
3. Rommelse G. The Second Anglo-Dutch War (1665–1667): Raison d'Etat, Mercantilism and Maritime Strife. Hilversum: Uitgeverij Verloren, 2006. 230 p.
4. Vallar C. Cotton Mather, Preacher to the Pirates. URL: <http://www.cindyvallar.com/mather.htm>;
5. Глаголева Е. Повседневная жизнь пиратов и корсаров Атлантики: от Френсиса Дрейка до Генри Моргана. URL: www.e-reading.org.ua/chapter.php/1003742/1/Glagoleva_Ekaterina.
6. Collins E. E. Eyes on God and Gold. The Importance of Religion in Golden Eyes of Caribbean Piracy. A Senior Thesis Submitted to the Faculty of the Department of History in Candidacy for the Degree of Bachelor of Art in History. Asheville: University of North Carolina, 2004. URL: [//toto.lib.unca.edu/sr-papers.history/sr/history-2005/65ollins-emily.htm](http://toto.lib.unca.edu/sr-papers.history/sr/history-2005/65ollins-emily.htm).
7. British Piracy in the Golden Age: History and Interpretation, 1660–1730: in 4 vols. / ed. By J. N. Baer. Pickering and Chatto, 2007. URL: <http://cindyvallar.com/britishage.html>.
8. Копелев Д. Н. Золотая эпоха морского разбоя. Пираты. Флибустьеры. Корсары. URL: [//publ.lib.ru/OCRt1138](http://publ.lib.ru/OCRt1138).
9. Leeson P. T. The Invisible Hook: the Hidden Economics of Pirates. Princeton: Princeton University Press, 2009. 288 p.
10. Leeson P. T. Rationality, Pirates and the Law: a Retrospective. *American University Law Review*. 2010. Vol. 59. № 5. P. 1219–1230.
11. Leeson P. T. An-arrgh-chu: The Law and Economics of Pirate Organization. *Journal of Political Economy*. 2007. Vol. 115. № 6. P. 1049–1094.
12. Leeson P. T. The Calculus of Piratical Consent: the Myth of the Myth of Social Contract. *Public Choice*. 2009. Vol. 139. № 3–4. P. 443–459.
13. Leeson P. T. In Defense of Pirates (The Old Time Ones). *National Public Radio*. April 10. 2009. P. 33–48.
14. Burg B. R. Sodomy and the Pirate Tradition: English Sea Robbers in the Seventeenth-century Caribbean. N. Y.: NYU Press, 1995. 264 p.
15. Turley H. Rum, Sodomy and the Lash: Piracy, Sexuality and the Masculine Identity. N.Y.: NYU Press, 1999. – 184 p.
16. Бушков А. Незвестная война. Тайная история США. URL: <http://book-online.com.ua/read.php?book=3056&page=5>.
17. Калашников В. М., Малишко В. М. Формування інститутів держави і права в США ранньої доби (1607–1775 роки) / В. М. Калашников, В. М. Малишко. Київ: Логос, 2015. 485 с.
18. Pyle H. Buccaneers and Marooners of the Spanish Main / H. Pyle. N.Y.: Harper and Brothers, 1899. URL: http://archive.org/stream/howardpylesbooko00pyle/howardpylesbooko00pyle_djvu.txt;
19. Губарев В. К. 100 великих пиратов. URL: <http://www.informaxinc.ru/lib/100/100-velikih-piratorov/#t40>.
20. Tonry M. The Handbook of Crime and Punishment. Oxford University Press, 2000. 832 p. URL: <http://rapidshare.com/files/278415633/0195140605Crime.rar.html>.

Надійшла до редакції 22.04.2019

References

1. Veber M. Protestant·skaya étyka y dukh kapytalyzma [Protestant Ethics and the Spirit of Capitalism]. URL: <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000297/index> [in Russ.].

2. Pohorilyy O. Maks Veber i yoho klasychna pratsya [Max Weber and his classic work]. URL: <http://litopys.org.ua/weber/wbr01.htm> [in Ukr.].
3. Rommelse G. (2006) The Second Anglo-Dutch War (1665–1667): Raison d'Etat, Mercantilism and Maritime Strife. Hilversum: Uitgeverij Verloren [in Eng.].
4. Vallar C. Cotton Mather, Preacher to the Pirates. URL: <http://www.cindyvallar.com/mather.htm> [in Eng.].
5. Hlaholeva E. Povsednevnyaya zhyzn' pyratov y korsarov Atlantyky: ot Frénsysa Dreyka do Henry Morhana [Everyday life of the pirates and corsairs of the Atlantic: from Francis Drake to Henry Morgan]. URL: www.e-reading.org.ua/chapter.php/1003742/1/Glagoleva_Ekaterina [in Russ.].
6. Collins E.E. Eyes on God and Gold. The Importance of Religion in Golden Eyes of Caribbean Piracy. A Senior Thesis Submitted to the Faculty of the Department of History in Candidacy for the Degree of Vachelor of Art in History. Asheville: University of North Carolina, 2004. URL: [//toto.lib.unca.edu/sr-papers.history/sr/history-2005/collins-emily.htm](http://toto.lib.unca.edu/sr-papers.history/sr/history-2005/collins-emily.htm) [in Eng.].
7. British Piracy in the Golden Age: History and Interpretation, 1660-1730: in 4 vols. / ed. By J.H. Baer. Pickering and Chatto, 2007. URL: <http://cindyvallar.com/britishage.html> [in Eng.].
8. Kopelev D.N. Zlotaya épokha morskoho razboya. Pyraty. Flybust'ery. Korsary [The Golden Age of Marie Robbery. Pirates. Flibusters. Corsairs]. URL: [//publ.lib.ru/OCRt1138](http://publ.lib.ru/OCRt1138) [in Russ.].
9. Leeson P.T. (2009) The Invisible Hook: the Hidden Economics of Pirates. Princeton: Princeton University Press [in Eng.].
10. Leeson P.T. (2010) Rationality, Pirates and the Law: a Retrospective. *American University Law Review*, 59. № 5, 1219-1230 [in Eng.].
11. Leeson P.T. (2007) An-arrgh-chu: The Law and Economics of Pirate Organization. *Journal of Political Economy*, 115. № 6, 1049-1094 [in Eng.].
12. Leeson P.T. (2009) The Calculus of Piratical Consent: the Myth of the Myth of Social Contract. *Public Choice*, 139, № 3-4, 443-459 [in Eng.].
13. Leeson P.T. (2009) In Defense of Pirates (The Old Time Ones). *National Public Radio*. April 10, 33-48 [in Eng.].
14. Burg B.R. (1995) Sodomy and the Pirate Tradition: English Sea Robbers in the Seventeenth-century Caribbean. N.Y.: NYU Press [in Eng.].
15. Turley H. (1999) Rum, Sodomy and the Lash: Piracy, Sexuality and the Masculine Identity. N.Y.: NYU Press [in Eng.].
16. Bushkov A. Neyzvestnaya voyna. Taynaya ystoriya SSHA [Unknown war. US Secret History]. URL: <http://book-on-line.com.ua/read.php?book=3056&page=5> [in Russ.].
17. Kalashnykov V.M., Malyshko V.M. (2015) Formuvannya instytutiv derzhavy i prava v SSHA rann'oyi doby (1607-1775 roky) [Formation of institutions of state and law in the USA in the early days (1607–1775)]. Kyiv: Lohos [in Ukr.].
18. Pyle H. (1899) Buccaneers and Marooners of the Spanish Main. N.Y.: Harper and Brothers. URL: http://archive.org/stream/howardpylesbooko00pyle/howardpylesbooko00pyle_djvu.txt [in Eng.].
19. Hubarev V.K. 100 velykykh pyratov [100 great pirates]. URL: <http://www.informaxinc.ru/lib/100/100-velikih-piratorv/#t40> [in Russ.].
20. Tonry M. (2000) The Handbook of Crime and Punishment [The Handbook of Crime and Punishment]. Oxford University Press. URL: <http://rapidshare.com/files/278415633/0195140605Crime.rar.html> [in Eng.].

SUMMARY

Malyshko V.M. Religious component of evolution of organizational and legal institute of privateering in the first british empire (1583–1783). World-wide and historical processes which since emergence of capitalist system noted by fight of the great powers for geopolitical domination substantially depend on influence of various factors on the rights and mass public consciousness of mankind. Among them the noticeable place is taken by religious factor, proved especially powerfully in the 17–18th centuries, during the first geopolitical revolution when in the conditions of transition of the developed states from feudalism by capitalism religious motivations of carriers of the capitalist relations defined the feature of their economic behavior settled by rules of law. These specifics of history of state and law of the leading countries of the international community, England and USA, are analyzed in this article through comprehension of such problem as influence of Christian values on evolution of organizational and legal institute of a privateering (capering) during the first British Empire (1583–1783).

It is noted on the traditional union of the state and church which was necessary for involvement of pirates to geopolitical competitions of the large sea countries of Europe for domination in the colonial world. On this background to be shown process keeping of pirates and privateers by the authorities of Great Britain under the control by means of church.

The attention to more darkly superstition of pirates on which were based religious representations of British pirates and privateers which was mixed with magic is paid. It caused their cruelty and gave just wild lines over time. The horror of death forced pirates to address only before the termination of life to church doctrines.

Piracy evolution, and its lawful option - privateering, led to significant increase in number of pirates. It led to emergence of so-called pipeline system of condemnation of criminals by sea and criminal courts and their execution through hanging in the batch mode.

Keywords: *First Geopolitical Revolution, Protestantism, British Empire, Church of England, High Court of the Admiralty of England, privateering trading.*